

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 14րդ շրջանի (98օգոստ.—99 մայիս) բաժնորդագրին է 20 Ֆր. կանխիկ: Այսինքն է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն թէկ ամսականը 2½ Ֆր. հաշուելով և 1899 մայիս ամսէն առաջին չանցնելու պայմանով:

Նամակ և ծրար պէտք է գրիել հետևեալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԺԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 12

1898 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10
1898 ՕԳՈՍՏՈՍ 29 (Հ. Յ.)
ՇԱՐԱՔ

ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և հասարակական կը հրատարակէ իրեն շրջուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրաւորուել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակայքը 1 անգամ կը լսուի: 1 անգամ շաբաթը 2 անգամ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction: Rue Fortia, 7.

ԲԱՅՈՒԱԾ Է
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ”
ԺԴ ՇՐՋԱՆԻՆ
(1898 ՕԳՈՍՏՈՍ—99 ՄԱՅԻՍ)

Արմենիայի բաժնորդագրութեան պայմանները նորը կը մնան: Թէ՛ օգոստոսէն, թէ՛ սեպտեմբերէն և թէ՛ հոկտեմբերէն սկսելով բաժնորդ եղողները հաւասարապէս կը պարտին վճարել 20 Ֆրանք բաժնորդագրին մինչև 14րդ շրջանի վերջը (1899 մայիսի վերջ): Իսկ անոնք որ ամբողջ 14րդ շրջանին (1898 օգոստ.—99 մայիս) համար չեն բաժնորդագրուիր, կաւորող են ամսական 2½ Ֆր. հաշուով բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզեն, 1899ի մայիս ամսէն առաջին չանցնելու պայմանով:

ԱՐՄԵՆԻԱԻ ՕԺԱՆԴԱԿՆԵՐՆ Իրենց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիայէն զատ՝ որի բաժնորդագրին 20 Ֆր. է, օրինակի համար քանի օրինակ Արմենիա որ ուզեն, իրենց լրագրի ծրարին մէջ գրուած կը զըրկուի ստանց ուրիշ հասցէ վրան գըրուելու և անոնց բաժնորդագրին ամսական մէկ ֆրանք միայն հաշուելով: Զանկացողներին կը գրկուի Արմենիայի Օժանդակութեան կառնուակիրը:

Որովհետև մենք մեր թերթին մեր բաժնորդներին թուին համեմատուած կամար կը տալինք և ոչ շատ աւելի, օգոստոսի սկզբէն Արմենիա ունենալ ուղղողները պէտք է փութան բաժնորդ գրուելու, կ'ԱՆԵՍԻԿ շրջելով բաժնորդագրին:

“ԱՐՄԵՆԻԱ”Ի ԾՈՒՇԱՐԱՐ

Ա ՏԱՐԵԿԱՆ
(1885—86)

Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միևնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Բ. Գորթուգլեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չտի ամփոփուած են Յուշարարի մէջ որ ութամսէ զերքով 124 ներհաններէ կը բաղկանայ:

Գինն է 1 ֆրանք և 40 անթիմ: (Պարտկոտանի համար 1 ֆրանք):

ՅՈՂԱՆԵՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միտքիւն. — Կոտորած Բաղդի և Սասունի մէջ. — Պարսկաստան. — Ռուսերին կիպրոս գաղթելը. — Նոր խառնուրդներ կրկնուի մէջ. — Աւստրիա և Թիւրքիա. — Տեղական. — Փոքրիկ տարահանգի. — Արտասահմանի լուրեր. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Հայրիկը):

Մ Ի Ո Խ Ի Ի Ն

Բ.

Իսկ եթէ ընկերվարականներ ենք կամ թէ սօցիալ ֆեմինիստներ, դիմաւորապի լինինք և փոխանակ հայ ժողովրդի միամտութիւնը շահագործելով հարկեր հազարաւոր անմուտնչ զոհերով անուղղակի մեր նպատակ յառաջ տանելու, բայց ճակատով ժողովրդի ամեն խաւերին մէջ մեր իսկ գոյնով մտնելու քաջութիւնն ունենանք, սօցիալիզմի գիտակցութիւնը հայ ժողովրդին ըմբռնել տալ կարենալու համար (??). և այսպէս գիտակցական և համագործակցական ընկերներին մի մի շրջան ստեղծենք: Չլսաւինք ժողովուրդը, որպէսզի նա ևս յուսահատուած չլքանէ մեզ:

Միտքիւնը զօրութիւն է և մեզմէ իւրաքանչիւրը կուտակեցաւ մեր կամ առաջնորդող մը լինելու յաւակնութիւնը մէկզի թողլով, աղնուութեամբ և իսկական գործիչի բարձր իտելալով թող միմայ և զօրացնէ իւր գաղափարի կեդրոնը, որ միայն կարող պիտի լինի հաւաքական ուժով փխել անբաղդ ազգի մը կամ թշուառ մարդկութեան ճակատագիրը:

Ժողովուրդն և այն պալի պօզուք ամբողջ, որոնք զանազան կողմէ

«Միտքիւն», միտքիւն» կաղաղական, շատեւ բարեմտութեամբ և սրտագին, իսկ ոմանք ալ ունէ զոհողութիւն չանելու գիտակցական շարժմութեամբ, ամենէն առաջ պէտք է իրենց առաջն ու քարոզածը իմաստաւորեն, որպէսզի կարողանան հասկընալ թէ առանց կուտակցութեան չը կայ գաղափար ու չլինի դէպի նպատակ առաջնորդող ճանապարհ, և հետեւաբար չկայ մրցում, առանց որի և չլինի յառաջդիմութիւն:

Այո՛, անհրաժեշտ են կուտակցութիւններ, որոնց հետեւողները պէտք է գիտնան և հասկնան իրենց արածն ու կատարածը:

Այսօր հայ ազգին մէջ կան երկու որոշ և անկատ գաղափարի կուտակցութիւններ, որոնք զատ զատ ունին իրենց ստորաբաժանումները ուղղութեան և գործունէութեան մասնաւոր տարբերութիւններով: Երկուքն ալ, հայրենասիրական ու ընկերվարական, ժամանակի տղէ յը պահանջներին ծնունդներն են:

Ինչպէս ճշուումն ու հարստահարութիւնը ամեն տեղ և ամեն ժամանակ կը թափեցնեն ընդամացեալ ժողովուրդ մը և ազգի մը նուիրական զգացումներն արթնցնելով ինքնաճանաչութեան և ազատութեան ընկալման իրաւունքի գիտակցութիւնը կը սորվեցնեն անոր, այսպէս և քաղաքակրթ աշխարհի մէջ ընկերական իրաւունքների բռնաբարութիւնը և քաղաքակրթների կատարած զրկողութեան և անիրաւութեան յառաջացած անտեսական տագնապը ծնունդ տուին սօցիալիզմին:

Այսպէս ուրեմն որքան ստակա-

ցան թուրք կառավարութեան բռնութիւնն ու կեղեքումը, նոյն համեմատութեամբ դարաւոր փլատակների ու ձուրների սակ միջնացող հայրենասիրութեան առկայեալ հուրը արծարծուեցաւ և սաստկացաւ հայ ժողովրդի ամեն խաւերին մէջ, որի հետեւաբար զաւակները իրենց հայրենիքը վերականգնելու ազգային նախնական զգացումներով, մեծամեծ զոհողութիւններով և անձնուիրութեամբ ճգնեցան ու կը աքնին իրենց նպատակը վերջնականապէս իրագործուած տեսնելու:

Հայ ուսանողներն որքան շատացան պրոլետարիատի և քաղաքակրթների խնդիրներով զբաղող երկրներին մէջ, նոյնքան և աւելի ընկերվարական և առկալարական գաղափարները տեղ գտան, վեր, միշտ գէպի վեր ձգտող (երեւակայութեամբ) մեր այդ ուսանողների մտքին մէջ, որոնք երիտասարդական խանդավառութեամբ, ընդհանրապէս մարդկային յիշատակը քաղցրիկ երազներով օրօրուած, մէկ մէկ ծնւթիչօք ծրագրիներ հանդիսացան ու կը հանդիսանան և օգակաւ ուղի գեղաներով ամբողջ հայութեան ապագան վառնեցնին, հարկեր հազարաւոր արիւնշողախ զոհերով և կենդանի մեռելներով ու անպատասխար որբերով իրենց ամբարտաւան եւր յազեցնելով:

Ոչ ոք իրաւունք ունի այդ եւրոպայական ուսանողները մեղադրելու ընկերվարական առկալարական լինելուն համար, սակայն ամեն ոք իրաւունք ունի և պարտաւոր ալ է հայ ժողովուրդն զգուշացնելու ատոնց ծուղակի իյնալէ, գոնէ ասկէ վերջ, որ մայրաքաղաքն էր Կիլիկիայի Բուրնեանց թագաւորութեան: Բուրն կաթողիկոսները ձեռնադրուելու համար պէտք էր որ Գրիգորի չիքիմը երթային: Բայց երբ Հայոց վերջին թագաւորութիւնը ընկաւ, Լուսաւորիչի զմայտած ձեռքը չմիտնէր թեւեւեալ, գրեթէ Յ. Յ. 1400ին: Լեւոն Զ. որ խաչակիրներէն հետ Արաբիկա(?) Բուրնեանցի վերջին թագաւորն էր, և թագաւոր է ֆարսիկ Սէն Տըմիթի վանքը ուր նա փախաւ: Հայոց յաղթութիւն և իր թագաւորութեան անկումն յետոյ:

«Ինքըն Եւրոպ» հեծեղանուորներն իջնալին միացին մինչև Եգիպտոս: Զատ հետաքրքրելի առարկա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԻԿ

(Շաբ. 11րդ քառն և վերջ)

Նկատելով մար կեկեղեցիին և Գալիանի վանքին մէջ հոյակապ կերպով տարբեր շատ մը կոմպոզիցիաների, եւ պիտկոպտաների և ջնքմանող Հայ կրօնաւորներին, բնականապէս հետաքրքրուեցայ հարցնել թէ ո՞ր կը մնայ Գրիգորի մարմինը: Պատասխանը զարմացուցիկ, քանի որ ընդ հանրապէս կը կարծուի թէ կեկեղեցին գտնուող թաղուած կը լինի անոր ներքեւ: Գրիգոր Լուսաւորիչ ելմա-

որոնք օգտին ծրագրերնեղով և յեղա-
փոխական տգիտութեամբ հայ ազգն
(հազար մարդկութիւնը) յեղաշրջելու
ելած են :

Ինչպէս արհեստաւորն ու ուսանողը
չեն կարող առանց երկար ժամանակի
զոհողութեան և դառն աշխատութեան,
վարպետ կամ գիտնական դառնալու ,
այսպէս և գրագէտն և նոյն իսկ քրո-
ֆիւսթը չէ կարող յեղափոխական լի-
նեւ, երբ զայն արտադրող պատճառ-
ների ազդեցութիւնը իւր կաշիի վրայ
չէ կրած , և հարստահարուած ժողո-
վրդի ամեն խաւերի մէջ մտնելով՝ ա-
նոր վերքերին սպեղանի մը փակցնե-
լու փորձառութեան քովէն չէ անցած :

Հայ ժողովուրդը և «միութեանական»
եղբայրները , «Հնչակ» և «Գրօշակ»ին
թողունք աւելի բարձր (?) ձգտելու ,
գոնէ հայ դրականութեան սոցիալա-
կան ճիւղը մշակելու և ճոխացնելու ,
իսկ մենք հայրենասիրութեամբ սուրբ
գաղափարով միախառնուած , ձեռք
ձեռքի տանք իրար հետ միանալու
գործաւոր ուժով մը արդէն գծուած
կրակն և դրական ճանապարհով գէ-
պի մեր նպատակը՝ հայրենիքի ազա-
տութեանը վաղելու :

Հայաստանցիներ , վասպուրական
թէ կրկնիկ , Տիգրանակե՛րտ թէ
Սեբաստիա , յեղափոխական գործու-
նէութեան վայր ընտրելու անճաշ
փաստաբանութիւններով դուր ժամա-
վաճառ լինինք , այլ ամենէն առաջ
մենք իրար հետ միանանք Ձէյթուն-
նէն մինչև վան , կարինէն Ուրֆա ,
յեղափոխական գործերը վարելու ,
տեղական կազմակերպութիւններ ա-
նելու և ժամանակի ու պահանջների
համեմատ շարժումներ յառաջ բերե-
լու իրաւունքը բնիկ Հայաստանցի
փորձառու գործիչներին վերապահենք :

Ա՛լ հերիք է որքան եղբայրասպան
և ինքնակոչ յեղափոխականները ան-
կուշտ տգիտկի նման մեր վզին փս-
կած , հարկը հազարաւորների արեւ-
նը ծծեցին և չյագեցած , տակաւին
կը շարունակեն իրենց հրամայողական
և զիկտատորական գերը : Սթափի՛նք ,
եթէ մեզ կառավարելու և ղեկավարե-
լու չափ կարող և փորձուած մարդիկ
չկան Հայաստանի մէջ , ուրեմն և հայ-
րենիքի ապստամբեան գաղափարը

ներ աչքէ անցունելով՝ որոնք եղակի էին ,
Մեկնեցա՛ք մեր քաղաքներէն և սկսանք
Նրեան վերադառնալու ճանապարհը :
Վարդապետներին հետ մեր ունեցած յա-
րաբերութիւնը կարելի չէ մոռնալ , մեզ
զբօնաւորին փառաբարաւ և մեր բա-
ժանման միջոցին՝ շատ մը յիշատակներ
տուին որպէսզի ապագային յիշենք Հայոց
կեդրոնավայրը :

Պարսիկ գիւղի պատերը և պարիսպը
զարդարուած էին ուսուցական գրօշներով ,
երբ փողոցներէն կանցնէինք : Այս այն
օր էր որ բոլոր Արուսեակի եկեղեցիներին
մէջ կաթոթ են երկրի թագաւորին համար :
Թխագոյն մորթով երեսայններ , արևէն
այնպէս այրած ինչպէս անաստի մը
մէջ , վէճ կը խաղային փողոցները : Հայ-
րեն և երիտասարդներ գինեւորներին
առջև պառկած կամ ման գալիս էին ,
մաղերնին նոր կտրուած , բաճկոնակին
մաքուր և կօշիկին փայլեցուցած , կրկն
չըլազգեստով , պայծառ վարչամակներով
և իրենց զմայլուն աչքերը կը յայտնէին

տակաւին ցնորք է մեզ համար և այն-
քան զոհողութիւնները՝ անպայման
յիմարութիւն :

Օտար են անոնք , որոնք փոխա-
նակ մայրենի կաթով և ազգային յի-
շատակներով ու աւանդութիւններով
անանելու ու մեծնալու , օտար մթնո-
լորտի տակ դաշնակի կաթով սնած ու
հանրամարդկային գաղափարներով
շահագրգռուած են , և ոմանք ալ
գուցէ կաշառուած կամ վարձուած ,
ինչպէս երկաթէ պատրիարքն ժամա-
նակին վասպուրականի առաջնորդին
մի շրջաբերականով կը պատուիրէր
ժողովուրդին ազգաբարելու «հայաձե-
օտար թելագորութիւններէ զգոյշ կե-
նալ » : (1)

Խո՛ղճ վարդապետիկներ թող
ջանան ինքնագով կենսագրականնե-
րով ինքզինքնին քրդէ հեղուս և մեկ
շահաւատկներ ներկայացնելով միւր-
թաւուրի : Երբեմն փրփրելով , եր-
բեմն հայհոյելով և որոնց համար ա-
մենագիւրին բանն է , զրպարտու-
թեամբ այս ու այն «դաւաճան» ան-
ուանել որով իրենց ընկերների պա-
տիւր փրկել կը կարծեն : Գոնէ քա-
ջութիւն անգամ չունեցան հերքում
մը գրելու , կամ բացատրութիւն մը
պահանջելու իրենց գործեր հրապա-
րակ հանդիսներն , որ մի՛ գուցէ ա-
տով առիթ տային նորանոր ... յայտ-
նութիւններին :

Ճիշդութեան առածը՝ «նպատակ
զմիջոց կարգարարնէ» , «դաշնակցա-
կան»ների սկզբունքն է , որոնք իրենց
գոյութեան օրէն չեն վարանած ան-
խղճօրէն հարուածել , փշիւ և տա-
նալ :

(1) 95-96ի ձմեռը , երբ երջանկայիշա-
տակ Մ. Աւետիսեան իւր ձեռք առած
լուրջ միջոցներով թիւրք կառավարու-
թեան պարտաւորացը վասպուրականի
մէջ կոտորած անելու գիտաւորութենէն
գոնէ առժամապէս հեռու մնալ , «Հնչակ ,
Դրօշակ»ի ներկայացուցիչներն ամեն եր-
պով կաշխատէին կոտորածի պատրուակ
տալ , անելով թէ «ամեն տեղ կոտորուե-
ցաւ , ոչտք է վան էլ կոտորուի » (111) :
Անգլիական հիւպատոսը Սըր Ֆրիթ Բըր-
րիի միջոցով իջմիրեան Սրբազան պատ-
րիարքին հասկնել տուաւ այս օտար
գործիչների նպատակը , որ պարտաւորե-
ցաւ նոյն բառերով շրջաբերական մը
զրկել վանի ամեն եկեղեցիներին մէջ
կարգացուելու համար : Մ. Յ.

որ եթէ իրենք Ձարի համար չեն ազ-
թեր , սակայն չնօրհուած տօնի օրը կը
գնահատեն և թերեւս ուրիշները կաղ-
թեն :

Ելմիածնէն Նրեան ինքնուր ճանա-
պարհը մաքուր և հանգիստ է , ուր երե-
խաներն իրենց խաղալու տեղեր ընտրած
են , Նարեանկեցիք ճանապարհին մա-
քուր օգով , զով գիւրիւռով և պայծառ
արեւով : Նրբ Հալիփօսի վանքը անցանք ,
հին տեղը մեզի նոր բան երեցուց , նկա-
տեցինք բիւզանդիական գեղեցիկ ճար-
տարապետութիւնը , որի շնորհքէն դեռ
չէր զրկուեր դարերի գունաւորութեան
թելագոյն պատը , իր կամարներում աճած
էին մամուռներ և կանաչ պայծառ պա-
տաւակները տարածուած էին անընդ-
տային ճեղքերին մէջ : Հայ կուսի շիրմին
վրայ որի անարատ սիրտը Աստուած կը
տեսնէ , կարծես բնական պսակ մը դըր-
ուած էր գիւրիւռը որ առաստաղին վրայ
կը տարուբերէր կանանչներն ու տերե-
ները որոնց սերմերը թռչուններէն ցան :

պալել այն ամեն գաղափարները , խո-
չընդոտներն և արգելքները , որոնք
«Դաշնակցութեան» յառաջիկայացու-
թեան պատուար կը հանդիսանան :

Ինչպէս մեր մարմնոյ իւրաքանչիւր
անգամ իւր որոշ պարտականութիւնն
ունի կատարելու , առանց մէկն միւսն
խանգարել կարենալու , այսպէս և
ազգի մը ամեն մի մասը կամ անհատ ,
տեղի ու հանգամանքների համեմատ ,
իւր ինկած բաժին պարտքը պէտք է
կատարէ , առանց միւսն խանգարել
աշխատելու : Քանի որ գլուխը չէ կա-
րող ձեռքի գործը կատարել , նոյն-
պէս և ձեռքը՝ գլխին , ուրեմն մէկը
միւսի գործն ստանձնելու յանդուու-
թիւնը թող չունենայ , երկուքի կա-
տարելիք գործն ալ չխանգարելու
համար :

Հեռի՛ մեզնէ Ռուսիացի և արտա-
սահմանի մեր եղբայրների ազգային
վերածնութեան ամենամեծ գործին
մէջ կատարելիք կարեւոր դերը արհա-
մարհելու չարամտութիւնը : սակայն
և հեռի մեր ճոխ նստող զիմակաւոր
զիկտատորների մահահրաւէր ներկա-
յութիւնը :

Գաղափարակիցներ , ամենէն առաջ
մենք միանանք , աւերող Հայաստան-
ցիները , որոցմէ շատ հեռի է ընկեր-
վարութեան երազը՝ միացնել կարե-
նալու համար :

Տաճկահայ փորձառու գործիչները
թող վա՛ն յեղափոխական ամենա-
ծանր գործը , արտասահմանի արե-
նակից եղբայրների նիքսակաւ աշակ-
ցութեան և քաղաքական քաջաշնորհ-
քեան վստահանալով :

Դարձեալ կը կրկնեմ . անկեղծ լի-
նի՛նք և չամչանք ձեռք ձեռքի տա-
լէ :

ԵԱԽԱՍՊ

Վերջ

ՊՈՏՈՐԱՅ ԲԱՂԵՇԻ ՆԻ ՍԱՍՈՒՆԻ ՄԷՋ

«Սէմաֆօր»ի թղթակիցը կ. պօլսէն
սեպտ. 2ին գրած է թէ տխուր լու-
րեր կը պարտին կ.պօլսի մէջ . Բաղէշի
և Սասունի մէջ կոտորած եղած է .
այն բոլոր գիւղեր որոնք 5 տարի ա-
ռաջ եղած կոտորածէն ազատուած
էին , հիմա Դիւրսէրը կողոպտեր են
և բնակիչներն ալ սրէ անցուցեր են :

ուած , հրեշտակների արտասուքներովը
ջրուած և Աստուծոյ պայծառ արեւին
լուսովը զուարթացած են : Վանքին մօտ
գտնուող շատ մը հին գերեզմանները
ծածկուած էին երկայն հացի նման միա-
կտոր քանդակուած քարերով , արձանա-
գրուած նշանագրերով : Ելմիածնէն քա-
նի մը վերստ անդին , շատ մը ընդարձակ
աւերակներէ անցանք , ուրկէ կորնթական
քանդակագործութեամբ գեղեցիկ մայր
քարերը բերուած էին մենաստանի թան-
գարանը : Աւերակները յիշեցուցին մեզի
Հիմ Հայաստանը . իսկ քուրջերով ծած-
կուած , կեանքի դառնութենէն հիւժած
եղիկի մարդերն որոնք մեզի հանգիւղե-
ցան Ելմիածին . քրիստոնեայների այդ
Մէքէն , ուր կերթային մարդկութեան
այդ դժբաղդ արարածներ ապաստանե-
լու , մեզի կը ներկայացունէին նոր Հա-
յաստանը : Թարգմանեց

Յ. ԱՂԻՊԱՍ

Թէն , կը յարէ թղթակիցը , հա-
ւատարմութեան արժանի ազգիւրէ ի-
մացած եմ այս լուր , բայց կը սիրեմ
հաւատալ թէ շփոթութիւն մը կայ
և նոր բաներ չեն առնք , այլ քիչ ա-
ռաջ Բաղէշի 2 գիւղերին մէջ պատա-
հած գէպերն են պատմութենէն ուր
100ի չափ Հայեր սպաննուած էին :

ՊԱՐՍԻԱՍՏԱՆ

Պարսկաստանի և Խոսալիսի միջև 25
տարիէ ի վեր մի վէճ կը շարունակ-
ուի : Խոսալական կառավարութիւնը
պարսիկ պաշտօնեայները գործած
գեղծումներին պատճառով Խոսալացիի
մը կրած վնասին իբրեւ փոխարինու-
նութիւն 3 միլիոն ֆրանք կը պահանջ-
է պարսիկ կառավարութենէն :

Հիմա կը լսենք որ Մուղաֆֆէրէտ-
տին շահը հաճեր է գործը յանձնել
մի իրաւարար դատարանի , խաղաղու-
թեամբ վերջացունելու համար : Եր-
կու կողմին հաճութեամբ , իրաւարար
դատարանը ընտրուած է Շուէտի Օս-
քար թագաւորը , բոլորովին չէզոք
անձնաւորութիւն մը , որ ինչ ալ որո-
չէ , ընդունիլ խոստացեր են թէ՛
Պարսկաստան և թէ՛ Խոսալիս :

Ալմանական լրագիրների հրա-
տարակածին նայելով , Սուլթանը կ.
պօլսի այցելելու հրաւիրեր է Պարս-
կաստանի Մուղաֆֆէրէտտին Շահը
որ ընդունի է այդ հրաւեր :

ՌՈՒՍՆԵՐԻՆ ԿԻՊՐՈՍ ԳԱՂԹԵՂԸ

Ռուս գաղթականութեան հոսանք մը
սկսած է դէպի Կիպրոս կղզին :
Տուրքաւորների ազանդին սլաւականոյ
ուս գաղթականների առաջին մեծ խում-
բը որ Պաթումէն Փրանսական Մէտաֆը-
րի ընկերութեան «Տուրք» շոգեհաւով
ճանաչ ելած էր , օգոստոս 9/21ին Կ.
պօլսի հասած և անկէ ալ ճանաչ ելած
է դէպի Կիպրոս կղզիի Լարնակա քա-
ղաքը :

3,500 հոգիէ բաղկացած մի նոր խում-
բի ալ կը սպասուի այս օրեր Պաթումի
մէջ ուրկէ Փրանսական շոգեհաւը մոտե-
լով պիտի գաղթեն դէպի Կիպրոս :

ՆՈՐ ԽՈՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՐԵՏԻ ՄԷՋ

Թիւրք կառավարութեան բողոք-
ներին հակառակ , միջադէպին իշխա-
նութիւններն կրէտէի մաքսատուր-
քերն իրենք առնելու համար իրենց
կառավարութիւններէ ստացած հրա-
հանգներն սկսեւ են գործադրել սեպ-
տեմբեր 3ին :

Թիւրք ամբողջ , անչուտ թիւրք
կառավարութենէն դրդուած , խոռ-
վութիւններ հանեց , ինչպէս երկու
տողով իմացուցած էինք մեր նախորդ
թուի մէջ :

Ահաւասիկ մանրամասնութիւններն
իմացունող հաւագիրները .

Քանեա , Յ սեպտ.

Քանտիւնէն ծանր լուրեր կուգան :
Քրիստոնեայների և մահմետականների
միջև մի ընդհարում պատահած լի-
նելով , անգլիացի զօրքերն զենք պար-
պեցին մահմետականներին վրայ և ա-
նոցմէ 2ը սպաննեցին : Մահմետա-

Թուսանուք. Գ. Դ. — Ձեր նամակ չեմք
տեսնած :

Ռուսիայի Չարին Սեաստապուլիցի-նուսիւն առթով, լուսավորութիւն-ներ և հանգէսներ եղած են նոյն քա-ղաքին մէջ :

— Պէրլինէն կը հաղորդեն թէ խա-ղաղութեան դադարի տարածման համար կազմուած ընկերութիւնը ու-րին 10 միլիոնի մի կտակ թողուցած է հնարիչ Նոպէլը՝ խաղաղութեան համար տմենէն աւելի և ամենէն լաւ գործողին տրուելու պայմանով, որո-շէր է Նոպէլի մրցանակը տալ Նիքո-Ք կայսրին իր վեհաձեռն նախաձեռնու-թեան համար :

— Գահիրէէն կը հաղորդեն որ Տէրվինբըրը սեպտ. 2ի առաւօտ Ռմ-տուրմանի մօտ յարձակեցան անգլի-եզիպտական զօրաբանակին վրայ : Կէսօրին, Տէրվինբըրը ցիրեցան ըս-կան փախչիլ : Ժամը 2ին, Անգլի-եզիպտացիները գրաւեցին Օմտուրմա-նը : Հեծեալազօրքերը հալածեցին խալիֆան որ փախաւ Անգլիացիներ-ի կորուստը 100 մարդի չափ կը լինի : Եզիպտացիներինը 200 : Սպաննուած-ներին մէջ կայ երկու սպայ : Իսկ Տէր-վինբըրէն հաղարէն աւելի մեռած է :

— Վիեննայէն սեպտ. 7ին հեռա-գրած են Ամանս Նասլօնային հետե-կալը :

Աւստրիական մերձաւ րա-գոյն ժառանգորդ Ֆրանսուա Ֆէր-տինանտ արքիեպոսքը Նորէն ծանրա-պէս հիւանդացած է և պիտի պարտա-ւորի առաջիկայ ձմեռն անցունել իր հիւանդութեան յարմար կլիմայ ու-նեցող մի քաղաքի մէջ : Մի քանի տարի առաջ ալ ծանր կերպով բռնը-ւեցաւ կուրծքի հիւանդութենէն այն-պէս որ այն ատեն բժիշկներն օր մը յուսահատեր էին ողջ մնալէն :

— Իտալական կառավարութիւնը զէնընկեցութեան համար Ռուսիայի Նիքոլա Քարի առաջարկին պատաս-խանը զրկեց սեպտ. 6ին : Այդ պա-տասխանագիր շատ կարճ է : Կընդու-նի մասնակցիլ խաղաղութեան հա-մաժողովին, բայց ընդհանրապէս մի որոշ կարծիք չներկայացունեն :

— Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն «Տէյլի Թէլէգրաֆ»ին : «Սաստիկ տաքը կը շարունակէ : սեպտ. 6ին 169 մարդ մեռաւ տաքին ստատկութենէն» :

— Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմէնի-աւ կընդունի ծանուցումներ հրատարա-կելու համար : անոնք որ պէտք կունեն-նան Արմէնիայի միջոցով մէկ գիւմուս ա-նել կամ մի բան յայտարարել, պարտաւ-ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ լրագրական սովորութեան : Ծանուցում-ները գրիւնը նշան լուծած են Արմէնիայի ճակատը, տառ (ն) վրայ հաշուելով : 1 եր-կայնագրի (գլխագիր) համար 2 սանդիւմ և 1 բոլորգրի համար 1 սանդիւմ : 3 ան-գամ գրուելիք ծանուցումի գինն վրայ %ին 10 գնդը կը լինի : 10 և աւելի ան-գամներ գրուելիք ծանուցումի գինն վը-րայ 0'0ին 30 գնդը : Սակարկութիւն չըն-դունուի :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894)
ՅՈՐԴԵԼՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւ-րութեան դարադարձին առթով 1894 թուականին հրատարակուած այս միւ-ծալ դիրքով և լուսատիպ (phototypi-que) շքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50x35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70x45 հարիւրորդամէթր քարտո-նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագործի-ւմէջտեղը գրուած է հայ լրագրու-թեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն-Յէնյ. Եմաւոնեանի, պատկերը և բո-լորաբը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները, անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետ-ները պատկերներով :

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհա-ծախքը մէկտեղ հաշուած : Իսկ Պարս-կատաւի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիւմ :

Գաղեկքեարեան Հ. Գ. — Գատմու-թիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը : Հատոր Ա. 1794-1860 : Մէկ լուսատիպ պատկե-րով : Գինն է, ճանապարհածախքովը մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սնթիւմ :

Հերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ զրկելով :

ԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Ոմանք իրենց հեղինակած կամ հրատարակած գիրքերէն կը զրկեն մեզ, Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախուելու համար : Որպէս զի թէ՛ իրենք աւելորդ նեղութիւն կրած չլի-նին զրկելու համար և թէ՛ մենք ալ ունէ պատասխան մը իրենց գրելու համար, այդպիսի փափաք ունեցողնե-րի ուշադրութիւնը կը հրաւերենք հետեւեալ տղերքին վրայ :

Նոր գիրք մը հրատարակողը նախ 2 օրինակ անկէ պէտք է զրկէ մեզ, անոր հրատարակութիւնը լրագրա-կան սովորութեան համեմատ ծանու-ցուելու համար Արմէնիայի մէջ «Նոր հրատարակութիւններ» վերնագրին տակ : Իսկ եթէ կուզէ նաեւ որ նոյն գրքէն ծախու գտնուի Արմէնիայի խմբագրատան մէջ, պէտք է որ մաս-նաւոր նամակով մը խմբուեն մեզ իր տրամաններ և մեր հաճութիւնն ստա-նալէ յետոյ գրիլ մեզ մօտ ծախուելու համար : Կը խնդրենք որ ոչ ոք չկան-խէ մեզ այդպիսի դրախտառական յանձնարարութիւն անել, առանց մեր հաւանութիւն ստացած լինելու : Հակա-ռակ պարագայի մէջ, իրենց զրկածի համար ունէ պատասխան տալու պար-տաւոր չենք համարել մեզ :

Միզ յայտնուելիք տրամաններն են :

1. Գրքին դիւր քանի՞ է Մար-սէյի մէջ ծախելու համար : Եւ որով-հետեւ ընդհանրապէս Մարսէյէն դուրս դանազան տեղերէ գնել կու-ղուն այդ գիրքեր, հարկ կը լինի Մարսէյի համար նշանակուած գնին վրայ աւելցունել նաեւ փոստի ծախ-քը :

2. Ի՞նչ գնդը կը լինի խմբագրու-թեան համար եթէ կանխավճարով ուզենք գնել : և ի՞նչ գնդը կը լինի ե-թէ յանձնարարութեամբ միայն ըն-դունիլ ուզենք (այսինքն ծախուածին միայն ստակը տալու, իսկ չծախուածը իր տիրոջ վերագործնելու պայմանով, փոստի ծախքերը տիրոջ հաշուին ան-ցնելով) :

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Տաճկական բռնութեան նահապա-կող խորէն Նարպէյ Լուսինեան Սըր-բազանի պատկերը ընտիր թղթի վը-րայ ապուած կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը : Գինն է 65 սան-թիւմ, փոստի ծախքը խմբագրատու-նէն վճարուելով :

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիր-քերը որոնց առկա նշանակուած գի-ններին մէջ հաշուուած է նաեւ զրկե-լու փոստի ծախքը :

Մըսրները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ու-զողները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա-րի (մինչեւ 2 քիլո) համար 25 սանթիւմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն :

— ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻԲՆԵՐ. (Յատկապէս պատրաստուած Ամերի-կայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղ-թականներուն կեանքի, ժամանակի և գրամի խնայողութիւն ընել տալու հարկ եղած գիւրութիւններն ընծա-յելու համար) : Աշխատասիրեաց Պետրոս Ռ. Թորոսեան. Տպագր-նիւ Եորք, Լիլիս խալաւ և ընկ. 1897 : Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ արդէն հ-ն գտնուողներին համար շատ կարեւոր գիրք է : Գինն է 1 ֆրանք և 25 սանթիւմ :

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐ
(ԶՍԲԱՐԻԱ ՍՓՈՐԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԵՆԵ ԲԱՐԻՍԵՆՆԵ
ՄԻՐՔԵՐ ԳԱՐԲԱՆԱՆԵԱՆ
1894

Պուլկարիայի անկախութեան հե-րոսներէ մէկին, Քաթարիա Սթոյա-նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր-հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ զիւ-ղացի հովուի պարզ փնտկէն հեռ-հեռէ արհեստագործ, վարժապետ, յե-ղափոխական դարձիլ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուլկարիայի Աղ-գային ժողովի նախագահ գտնուիլ, իրան հետաքրքրաշարժ կենսագրու-թիւնն է, որ ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա-րիայի թիւրքի լուծին աշատելու աշ-

խատող պուլկար հայրենասէր յեղա-փոխականների գործունէութեանը մա-սին : Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղի-նակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըփէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ-ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-մանութեանն առթով :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ «Չար-մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն-թերցողները հետաքրքրութիւնը չշարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմու-թեան վրայ» :

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանք և 40 սանթիւմ :

Տարածելու համար մեծ քանակու-թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի :

(Պարսկատաւի հայերին համար 1 ֆրանք է) :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՆՆՈՒԱՆ
ՄԻ ԻՐԱՅԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԵՎ ԼԱՐԵԹ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխու-բ պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարյալան մի հայր իւրապական-ուած վարքուբարքով որչա՞փ շարիք-ները պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշ-խարհէ : Գինն է 1 ֆրանք, (75 սանթիւմ) :

Լոյս տեսաւ
ԲԱՅԻԻ
ՍԱՄՈՒԷԼ
պատմական վէպը
Ա. Բ. Գ. Գիրք
Հեղինակի վերջին պատկերով
Գինն է 7 չիլինգ

Իսկ «Դաւիթ-Բէկ» հատոր Ա, Բ և Գ վերջաբանով և «Կայծեր» հատոր Բ. լիակատար, լոյս պիտի տեսնեն ներկայ տարուայ ընթացքում, որոնց բաժանորդագրութիւնը շարունակ-ւում է : Երկու գրքի միասին բաժա-նորդագրին է՝ 10 չիլինգ : Իսկ լոյս տեսնելուց յետոյ կարծեման 14 չիլինգ :

Յանկացողները թէ՛ Մամուլի և թէ՛ Բաժնի միւս երկերի համար, կարող են գիմել այս հոսքէին

Mme Raffi
270, Uxbridge Road
Shepherd's Bush,
London W.

ՅԵՐԵՆ—ԻՍԲԱԳԻՐ
Գ. ԳԱՐԲԱՆԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՏԵԼ
Հայերէն տպարան Գ. Գաթարեանի
Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du 141
Quai du Canal, 9